

23/5/1977

EL LLENGUATGE

La calcària i el granit

Dos errors, de signe contrari, que apareixen sovint als textos originals que tracten sobre temes de geologia i de petrologia, o del que s'anomena amb el llampanent neologisme de geomorfologia, són la «calissa» i el «granet». Diem que són de signe contrari perquè «calissa» és un castellanisme declarat i «granet» és una forma inventada a la qual es recorre amb la sana intenció d'evitar el que es creu un castellanisme.

L'adjectiu que s'aplica a una substància que conté carbonat de calci, és calcari, que és un terme de química inorgànica, substituït també algun cop —indegudament, és clar— per la forma «calis». I, en petrologia, exactament, es fa servir la forma substantivada del femení d'aquest adjectiu, la calcària, per a designar la roca sedimentària que conté més d'un cinquanta per cent de carbonat de calci. Quan es parla, per exemple, del massís del Pirineu Central que té el Montperdut com a cim culminant, mai no es deixa de dir el massís Calcari, segurament a causa de la influència de la denominació francesa «le massif Calcaire»; però en moltes altres ocasions hem llegit que determinat terreny és «calis» i, sobretot, que és una «calissa». Veiem, doncs, que cal dir, en realitat, que és calcari o que es tracta d'una calcària.

El granit és el nom d'una altra roca, granular, composta essencialment de quars, feldespat, mica, etc. No es tracta de cap castellanisme, tal com deuen creure els qui ho vacil·len a substituir-lo per «granet», sinó d'un mot que hem obtingut de l'italià, com han fet el castellà mateix i el francès, que té una forma igual a la del català, i que no significa «gra petit» sinó, més pròpiament, «granular». Una cosa és el granit, doncs, i una altra el granet —el gra petit. Notem, d'altra banda, que ja disposem d'un derivat de granit, l'adjectiu granític, que fem servir fins i tot en sentit figurat: uns principis de consistència granítica.

ALBERT JANE